

1
2014 • SEPTEMBER

moj planet

www.mladinska.com/mojplanet

RAZISKOVANJE JE ZABAVNO

Rdeččokica

Baobab Kraški rob Vikingi

Novo: Kresničke in Zgodbe turizma

POSTER

MESEČNIK • LETNIK 10 • 3,97 € za naročnike v šoli, 4,16 € za naročnike na domu, 4,99 € v prosti prodaji

9 771854 288098

moj planet

Raziskovanje je zabavno

ČE ZDAJ NAJVEČ

IMENITNA DARILA

Prejmete novembra

Knjiga z osupljivimi kratkočasnimi dejstvi o našem planetu in prikupen obesek za ključke z živaljo

Prejmete marca

Slika je simbolična

PRIJAZNO DENARNICI

PLAČILO NA 3 OBROKE

-20 %

za naročnike v šoli

-16 %

za naročnike na domu

PRODAJNO-PLAČILNI POGOJI

Darili za naročnike bosta priloženi novembrski in marčni številki revije. S podpisom dovoljujete, da Mladinska knjiga Založba, d. d., Mladinska knjiga Trgovina, d. o. o., in Cankarjeva založba – Založništvo, d. o. o., z namenom izpolnjevanja ali uveljavljanja pravic iz pogodbenega razmerja in neposrednega trženja vzpostavijo in upravljajo evidenco z vašimi osebnimi podatki za neomejeno časovno obdobje ter posredujejo te podatke za te namene druga drugi. Vse navedene družbe zagotavljajo varstvo osebnih podatkov skladno z zakonom. Kadarkoli lahko pisno ali po telefonu zahtevate, da v 15 dneh trajno ali začasno prenehamo uporabljati vaše osebne podatke za namen neposrednega trženja ter vas o tem v nadaljnjih 5 dneh obvestimo na naše stroške. Naročnino zaračunavamo v 3 obrokih brez obresti, prvi obrok zapade 15 dni od datuma izdaje računa, naslednji obroki zapadejo čez 31 dni od zapadlosti predhodnega obroka. Obroke lahko kadarkoli plačate predčasno brez dodatnih stroškov in obresti. Če ne poravnate zapadlih obveznosti v zgoraj navedenih rokih, bomo neplačano naročnino sodno izterjali z zakonskimi zamudnimi obrestmi, pred tem pa vam bomo pustili petnajstdnevni rok za poravnavo obveznosti. Sodišče lahko na vašo zahtevo podaljša plačilne roke za plačilo zamujenih obrov, če daste pri tem ustrezno zavarovanje za izpolnitev obveznosti in podjetje zaradi tega ne utrpí škode. Revijo vam bomo pošiljali mesečno na datum izida. Naročilo na dom vam bomo poslali po pošti, naročilo v vrtcu/šoli prejmete pri svoji poverjenici. Naročilo v vrtcu/šoli velja za šolsko leto 2014/15. Naročilo na domači naslov velja do pisnega ali osebnega preklica. Preklic velja za tekoče obdobje, če ga prejmemo v 15 dneh od naročila, po tem datumu velja preklic za naslednje obračunsko obdobje. Obračunsko obdobje je letna naročnina na revijo, ki traja od 1. 9. 2014 do 30. 8. 2015. Preklic nam lahko predložite na zakonsko predpisanem obrazcu ali z izjavo, iz katere nedvoumno izhaja, da odstopate od pogodbe. Šteje se, da ste odstopno izjavo podali pravočasno, če jo pošljete v roku 15 dni od naročila. V primeru pravočasnega odstopa od pogodbe in vračila že prejetih nepoškodovanih izvodov revij na vaše stroške vam bomo v roku 14 dni vrnili vsa prejeta plačila na vaš osebni račun, ki nam ga sporočite. Sklenjena pogodba je shranjena v Službi oskrbe kupcev Mladinske knjige Založbe, d. d., Slovenska 29, Ljubljana. Vse informacije, reklamacije, odpovedi sprejemamo na elektronski naslov oskrbarevija@mkz.si, ga. Sladana Kostrešević, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, ali na tel. št. 01 241 31 48.

NAROČITE, DOBITE!

NOVO

SVEŽE RUBRIKE IN NATEČAJI

PRILOGE V VSAKI ŠTEVILKI

Posterji za okras
sobe in plakati za
pomoč pri učenju

Več kot 30 učnih listov na
www.mladinska.com/moj_planet/ucni_listi

Prosimo, odrežite ✂

Da, naročam revijo/komplet revij (prosimo, označite):

- ☐ **Moj planet:** 15,88 € x 3 (47,64 €) za naročnike v šoli ali 16,64 € x 3 (49,92 €) za naročnike na domu (v prosti prodaji 59,88 €)
- ☐ **Pil in Moj planet:** 27,79 € x 3 (83,37 €) za naročnike v šoli ali 29,12 € x 3 (87,36 €) za naročnike na domu (v prosti prodaji 119,76 €)
- ☐ **Moj planet in Gea:** 28,36 € x 3 (85,08 €) za naročnike v šoli in 29,87 € x 3 (89,61 €) za naročnike na domu (v prosti prodaji 123,48 €)

PROSIMO, VPIŠITE SVOJE PODATKE:

Ime in priimek otroka									
Naslov otroka									
Poštna št.	Pošta				*Datum rojstva otroka			Razred	
Ime in priimek plačnika					Vpišite sorodstveno razmerje (starši, stari starši ...)				
Naslov (vpišite samo, če se razlikuje od otrokovega)									
Poštna št.	Pošta				*Datum rojstva plačnika				
*E-pošta			*Telefon			*GSM			
Datum naročila		Davčna št.		Podpis plačnika			*neobvezni podatki		

PRODAJNO-PLAČILNI POGOJI

S podpisom dovoljujete, da Mladinska knjiga Založba, d. d., Mladinska knjiga Trgovina, d. o. o., in Cankarjeva založba – Založništvo, d. o. o., z namenom izpolnjevanja ali uveljavljanja pravic iz pogodbenega razmerja in neposrednega trženja vzpostavijo, vzdržujejo in upravljajo evidenco z vašimi osebnimi podatki za neomejeno časovno obdobje ter posredujejo te podatke za te namene druga drugi. Vse navedene družbe zagotavljajo varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov. Označite z znakom x, če v prihodnje ne želite prejemati promocijskega gradiva. Družba je vpisana v register pri Okrožnem sodišču v Ljubljani pod številko 1/02643/00, osnovni kapital znaša 5.141.149,22 EUR.

Naročilnico oddajte v šoli, če želite revijo prejemati v šolo (velja cena za naročnike v šoli). Če želite revijo prejemati na dom (velja cena za naročnike na domu), naročilnico vložite v ovojnico in pošljite na naslov **MLADINSKA KNJIGA ZALOŽBA, Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, najkasneje do 6. 10. 2014.**

www.mladinska.com/revije

080 11 08

ta mesec

OPAŽUJEM IN RAZISKUJEM

SEPTEMBER

oktober

Sejemo in sadimo zimsko zelenjavo

Na vrtu je ob tem času še veliko različne zelenjave, a bliža se hladni del leta in pridelek je treba načrtovati vnaprej. Vrtnarji in vrtničkarji septembra sadijo cvetačo, brokoli, kolerabico, blitvo in endivijo ter sejejo motovilec, špinačo, zimsko solato, zgodnje korenje ... Tako bo dovolj pridelka tudi v poznojesenskih in pomladnih mesecih.

Štorklje odpotujejo

Ob koncu poletja štorklje iz Evrope odletijo na jug. Izognejo se Sredozemskemu morju in letijo prek Gibraltarske ožine ali pa čez Bližnji vzhod. Čez približno mesec dni bodo dosegle tropske predele Afrike. Zanimivo je, da pri nas zaradi milih zim zadnja leta včasih tudi pozimi srečamo štorklje.

Obiramo jabolka

V naših krajih je navadna jabolana najbolj razširjeno sadno drevo. Poznamo več kot 10.000 različnih sort jablan. Njihova jabolka se razlikujejo po velikosti in obarvanosti, vsebnosti sladkorja, kislosti, času zorenja, odpornosti proti boleznim ... Spomladi smo občudovali jablanove cvetove, zdaj pa so končno dozorela jabolka.

Jesenske nebine zacvetijo

Narava se počasi odeva v jesenske barve in se pripravlja k počitku, okrasne severnoameriške nebine (astre) pa so šele zdaj začele cveteti. Njihovi beli, rožnati, rdeči, vijoličasti in modri cvetovi bodo krasili vrtove še pozno v jesen. Žal so se okrasne astre razširile tudi v slovensko naravo in postale invazivne.

Tinka Bačič

Dragi planetovci,

pred nami je zgodovinski dogodek, saj bo prvič v zgodovini vesoljsko plovilo pristalo na kometu. Vesoljska sonda Rosetta se je pred desetimi leti odpravila na pot mimo planetov našega Osončja, ki naj bi jo septembra letos pripeljala v bližino komete 67P/Churyumov-Gerasimenko. Še v začetku leta je razdalja med Rosetto in kometom znašala devet milijonov kilometrov, jeseni pa naj bi ju ločilo le še deset kilometrov. Ko bo sonda dovolj blizu, in to naj bi se zgodilo 11. novembra, bo na komet poslala robota Philae. Robot bo beležil spremembe, ki se bodo dogajale na kometu, ko se bo približeval Soncu. Rosetta mu bo ta čas sledila in meritve pošiljala na Zemljo. Kometi po mnenju znanstvenikov vsebujejo snovi, ki so nespremenjene že od nastanka našega Osončja pred 4,6 milijarde let. Rosetta bo pomagala razumeti, kako se je skozi čas razvijal ta del vesolja, in morda razkrila kako skrivnost o nastanku življenja.

O dogodku bomo natančno poročali v naslednji številki. Da je septembrska itak fajn, pa ni dvoma. ☺ Smo zelo napenjali možgančke za vas čez poletje!

Lepo se imejte in sončno jesen vam želi,

Senja Požar
odgovorna urednica

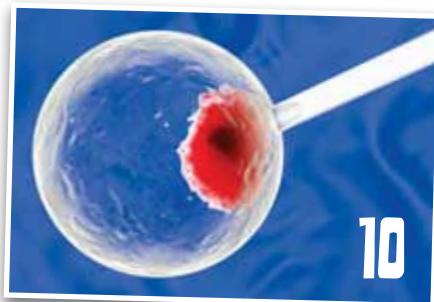

38

Pišite nam na moj.planet@mkz.si ali www.mladinska.com/mojplanet, kjer najdete tudi učne liste in filme.

6

10

12

20

46

4 TA MESEC

6 DIVJE ŽIVALI

Sami zeleni

10 MIKRO

Matične celice

12 NARAVOSLOVNA KRESNIČKA

Poskusi

16 NARAVA

Jesenska nabiranja

18 DREVESA

Baobab

20 LJUDSTVA

Vikingi

22 POTEPANJA PO SLOVENIJI

Kraški rob

26 FOTOGRAFIJA MESECA

Afriški sloni

36 DR. VETKO

38 MOJ PLANET TEKMUJE

Iščemo Zgodbe turizma

40 REKORDERJI IZ ŽIVALSKEGA VRTA

Afriški sloni

42 PLANETOV STRIP

Koristen robot

46 ČLOVEŠKO TELO

Pred rojstvom

48 MOJ TEST

Se obračaš po vetru?

50 SIVE CELICE

52 NUŠIN KOTIČEK

Jesensko glodanje

54 MOJ PLANET PRIPOROČA

56 VAŠA POŠTA

Najlepša sem!

Sami

Tokrat vam bomo predstavili nekaj živali, ki živijo v krošnjah dreves. Nekatere si domovanje izberejo za vse življenje in izbranega drevesa nikoli ne zapustijo za dolgo. Na drevesu pa ne more živeti vsak, zato so te živali posebej prilagojene za takšno življenje. Že zelena barva jih odlično skriva pred plenilci, nekatere imajo oprijemalni rep, druge močne noge z dolgimi kremplji za lažje plezanje, blazinice s priseski, nekatere le negibne posnemajo list ali vejico ...

Rdečeokica

je zaradi svoje živo zelene barve in rdečih oči prava lepota med žabicami. Na bokih ima bele in modre proge, notranja stran nog pa je rdeča in rumena. Živi na drevesih v bližini vode in je odlična plezalka. To ji omogočajo dobro razvite oprijemalne blazinice na prstih. Dejavna je ponoči, podnevi negibno čepi na kakšnem listu, z nogami tesno ob telesu, da je ne bi izdale živahne barve. V času parjenja se samci zberejo na vejah nad vodo in družno kličejo samice. Samica odloži mrest s približno 50 jajčeci na liste nad vodo. Po petih dneh se paglavci izvalijo in popadajo v vodo. Ta žabica živi v tropskih gozdovih Srednje Amerike in je rada na toplem in vlažnem.

Danes me ne zebe.

Ameriška rega

prav tako živi na drevesih ob vodi, vendar prenese nekoliko nižje temperature kot rdečeokica, saj živi v zmernem pasu. Je svetlo zelene barve, le boke ji krasi svetla črta, oči pa so zlate. Če jo zebe, spremeni barvo – postane siva. Pravijo ji tudi deževna žaba, ker se oglašča med deževjem in tik pred njim. Ni prav velika, saj zraste največ 6 cm. V času parjenja se samci zberejo ob mlakah in skupaj kličejo samice. Nekaterim pa je oglašanje prenaporno. Prav potuhnjeno čakajo na samičke, ki jih prikličejo drugi, in jim poskušajo prevzeti neveste. Tudi sicer so te žabice precej iznajdljive; ponoči pogosto na oknih lovijo žuželke, ki jih privabi svetloba.

ZELENI

Zelena gosenica

Iz te prelepe zelene gosenice z raznobarvnimi »čopki«, ki se pred zimo zabubi v gost kokon, se spomladi razvije prelep metulj **nočni pavlinček**.

Odrasla žuželka živi le dobra dva tedna, ker nima prebavil in se torej ne more hraniti.

Samica si v tem času mora poiskati partnerja in poskrbeti za zarod. Privabi ga z izločanjem feromonov, posebne vonjave, ki jo samec zazna tudi na dva kilometra. Po paritvi samica izleže jajčeca, iz teh se najprej razvijejo zelo požrešne črne ličinke, ki jih zelo radi pomalicaajo različni pajki. Od nekaj sto jih tako ostane zelo malo, le najbolj »spretnim« uspe po številnih levitvah zrasti v gosenice, ki so, preden se zabubijo, velike do 5 cm. To vrsto v naravi lahko vidimo samo v Severni Ameriki, sicer pa je nočnih pavlinčkov kar 1200 vrst in jih najdemo po vsem svetu.

Imam lepe čopke!

Nočni plavček

Lačna sem!

Bogomolke

so zelo raznovrstne, v osmih družinah jih je več kot 2000 vrst. Marsikje so ime dobile po značilni drži sprednjih nog (tudi pri nas), ki spominjajo na človeške roke pri molitvi. Vse bogomolke imajo značilno trikotno glavo in velike oči. Nekatere vrste navadnih bogomolk, te so predvsem zelene ali rjave, zelo dobro posnemajo obliko listov ali vejic. So odlični lovci, pri lovu so jim v veliko pomoč iztegljive sprednje noge. Nekatere vrste merijo tudi **do 15 cm**. Tako si največje bogomolke lahko privoščijo celo manjše plazilce in žabe, malo manjše pa se morajo zadovoljiti z muhami in drugimi žuželkami. Samice bogomolk so na slabem glasu, ker naj bi po parjenju rade pohrustale svojega partnerja.

Drevesni piton

Kot pove že ime, zeleni drevesni piton živi na drevesu. Če ima na razpolago dovolj hrane, ostane na istem drevesu vse življenje. Samice so daljše in težje kot samci, ne sicer bistveno, zrastejo lahko do 2 m, samci pa do metra in pol. Za pitona je izredno vitek, saj tehta največ kilogram in pol, samica malo več. Ovit okoli veje visi z glavo navzdol in negibno čaka na plen. Največkrat so to manjši sesalci in manjši plazilci. Zeleno barvo dobi šele v odrasli dobi. Iz jajc se lahko izvalijo svetlo rumeni, včasih tudi rdeči mladiči in hitro postanejo plen ujed. Zeleni drevesni pitoni živijo v tropskih gozdovih Nove Gvineje in na severu Avstralije, pri nas pa samo v terarijih.

To je moje drevo.

Zeleni Legvan

je eden največjih ameriških kuščarjev. Živi v tropskih gozdovih Srednje Amerike in na severu Južne Amerike. Zraste lahko do 2 m, tehta pa 5 kg. Najraje se zadržuje v drevesnih krošnjah, pri plezanju mu pomagajo močne noge in dolgi kremplji, odlično pa se znajde tudi v vodi, saj je dober plavalec. Po imenu sodeč naj bi bil zelen, pa je lahko tudi sivkast ali celo oranžen, pravzaprav kožo prekrivajo roževinaste luske v odtenkih zelene, rjave in sive barve. Legvan se levi po delih, ne zamenja vse odmrle kože hkrati kot kače. Ima zelo močan rep, ki mu pomaga pri obrambi pred plenilci. Vzdolž hrbta ima greben zobatih lusk, kar mu daje še nekoliko bolj plenilski videz, vendar se hrani predvsem z rastlinsko hrano.

Kje je moja
samička?

Žlahtna papiga

V drevesnih krošnjah domuje veliko različnih ptičev. V tropskih gozdovih Nove Gvineje, severovzhodne Avstralije, jugovzhodne Azije in na Tihomorskih otokih je zelo pogosta žlahtna papiga. Pri tej vrsti je zanimivo, da sta samec in samička različnih barv. Samec ima peresa sijoče zelene barve, le na bokih in pod perutmi so rdeča, ter močan rumen kljun, samička pa je zgoraj rdeča in spodaj modra ter ima črn kljun. Ker sta si tako različna, so dolgo mislili, da gre za dve različni vrsti papig. Papige so zelo družabna bitja in se najbolje počutijo v večji družbi. Tudi žlahtna papiga najraje živi v jatah ali paru in ti so si navadno zvesti več let. So dobri in hitri letalci, ker pa so večinoma na drevesih, imajo na nogi dva prsta obrnjena naprej in dva nazaj. Pri plezanju si pomagajo tudi z močnim ukrivljenim kljunom, ki ga uporabljajo kot tretjo okončino.

Sem tudi
modra.

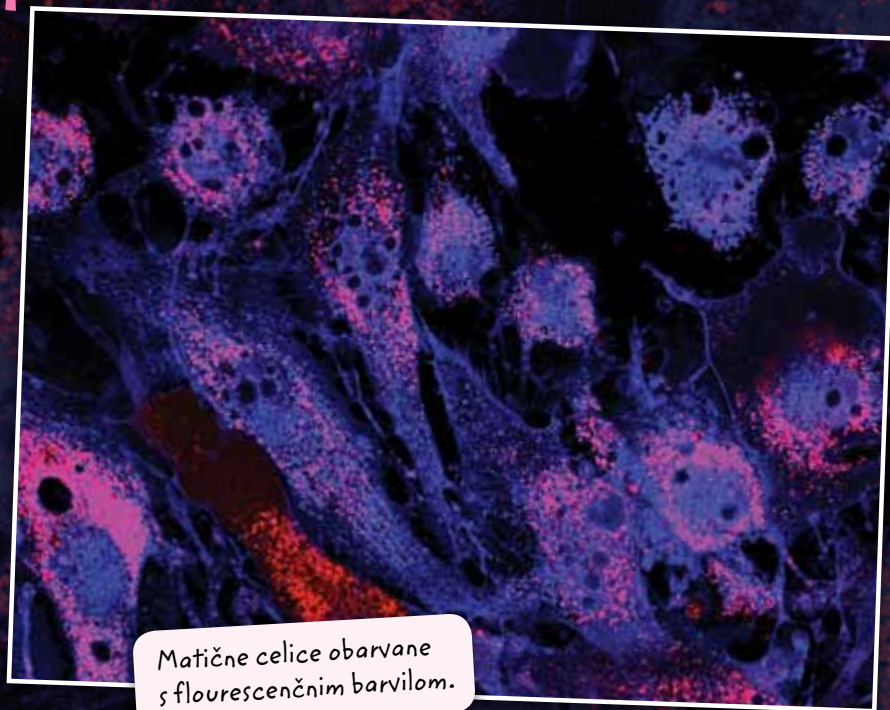
Modročela amazonka

Živi v drevesnih krošnjah v gozdovih osrednje Južne Amerike. Že njeno ime pove, da ima modro čelo, zanjo pa je značilna tudi rumena obarvanost obraza. Sicer je po hrbtu zelena, le na krilih ima peresa rumene in rdeče barve. V vrhovih dreves jo je med hranjenjem težko opaziti, glasna in dobro vidna je, ko leti. Modročele amazonke se družijo predvsem ponoči, ko se večje jate zberejo na stalnih mestih, pari pa se tesno tiščijo skupaj. Le malo papig je pravih selivk, večinoma se držijo izbranega drevesa vse življenje. Kot skoraj vse papige ima modročela amazonka najraje rastlinsko hrano, semena, lešnike, sadeže in cvetove. Pri hranjenju papige usklajeno premikajo noge in kljun, saj si z eno nogo držijo hrano, na drugi pa sedijo. Nekateri ljudje si omislijo papige kot hišne ljubljence, ker so bistre in sposobne učenja ter živobarvne.

Jelica Žalig Grce

Človeško telo se razvije iz oplojene jajčne celice. Ta se začne deliti in v kratkem času iz ene celice nastane skupek več enakih celic. Potem se celice kmalu začnejo razlikovati med seboj, ker vsaka opravlja svojo nalogo. V nastalem telesu je tako veliko vrst različnih celic, ki opravljajo različne naloge. Večinoma se združujejo v tkiva in organe, kjer si delijo točno določene naloge, da lahko celotno telo deluje tako dobro. En tip celic pa se od preostalih razvitih celic razlikuje – to so **matične celice**.

Matične celice obarvane s flourescenčnim barvilom.

Matične celice

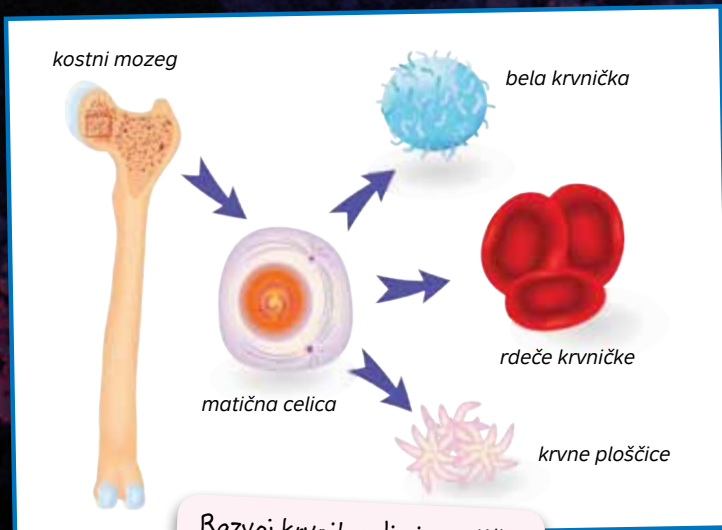
Kaj so?

Matične ali izvirne celice so celice, ki se še niso razvile v določeno vrsto celic. Imajo sposobnost, da se razvijajo v »odrasle« celice posebne vrste ali pa se samo razmnožijo, tako da nastane več matičnih celic.

Katere so?

Pri sesalcih sta dve vrsti matičnih celic:

- **zarodne**, ki se lahko razvijajo v kateri koli tip celice – iz njih se v zarodku razvijajo vsa potrebna tkiva in organi;
- **odrasle matične celice** najdemo v različnih tkivih in so namenjene obnavljanju organov. Najdemo jih pri otrocih in odraslih.

Razvoj krvnih celic iz matične celice kostnega mozga

Zarodne matične celice izvirajo iz notranjosti skupka celic, ki nastane kmalu po oploditvi jajčne celice, in sicer iz tistih celic, iz katerih se kasneje razvije plod. Ker bi se sicer iz teh celic razvilo bitje, je uporaba teh celic predmet burnih razprav.

Odrasle matične celice najdemo v **kostnem mozgu, krvi, maščobnem tkivu in tudi drugod po telesu**. Iz matičnih celic v kostnem mozgu, na primer, nastanejo vse celice, ki sestavljajo kri. Poleg tega se s pomočjo matičnih celic ves čas obnavlja koža.

Zdravljenje z matičnimi celicami

Ker imajo matične celice sposobnost deljenja in ustvarjanja več tipov različnih celic, so zelo uporabne za zdravljenje različnih bolezni. Uporabljajo jih pri zdravljenju raka – levkemije – s presaditvijo kostnega mozga. Znanstveniki pa raziskujejo še druge možnosti, kot so npr.: menjava obrabljenega hrustanca v sklepih, zdravljenje ali zamenjava dela kože po kožnih opeklinah, zdravljenje poškodb srca in številne druge.

Matične celice pod mikroskopom

Vbrizgavanje DNK v matično celico. (DNK je molekula, ki je nosilka genetskega zapisa v vseh živih organizmih.)

Prihodnost

Načinov uporabe matičnih celic je veliko. Na škotski univerzi so leta 2013 razvili tako imenovani tridimenzionalni tiskalnik za »tiskanje« organov. Tak tiskalnik nanaša matične celice v slojih in tako naredi potrebno obliko organa. Eden izmed namenov uporabe je testiranje zdravil na takih organih namesto na živalih. Ti organi bi se lahko uporabili tudi za presaditve.

Zanimivosti

Po vsem svetu poteka veliko raziskav o možnostih uporabe matičnih celic. Izbrali smo nekaj prelomnic v razvoju te izjemno pomembne znanstvene veje:

- leta 1908 se je prvič v znanosti pojavila domneva o obstoju matičnih celic;
- leta 1995 so prvič prikazali uporabo matičnih celic za zdravljenje ljudi;
- leta 2003 so ugotovili, da so odrasle matične celice tudi v otroških mlečnih zobkih;
- leta 2006 pa so iz matičnih celic iz popkovine vzgojili prvi organ – jetra.

Gojenje celic v laboratoriju.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Ali veš?

Tudi pri nas v Sloveniji shranjujejo matične celice iz mlečnih zob in iz popkovnične krvi.

Naravoslovna Kresnička

Pri Društvu matematikov, fizikov in astronomov Slovenije smo se odločili, da v šolskem letu 2014/15 prvič izvedemo naravoslovno tekmovanje Kresnička, ki je namenjeno učencem od 1. do 7. razreda OŠ. Z njim bi radi spodbudili najmlajše, da bi na igriv način in s poskusi spoznavali naravo in naravne pojave, da bi spodbujali svojo naravoslovno radovednost, širili znanje o sicer težkih in zapletenih temah o živem in neživem svetu.

Poskusi so sestavni del naravoslovne Kresničke. Tekmovanje bo potekalo na šolah **11. februarja 2015**, toda poskuse je treba izvesti prej, ker bo veliko vprašanj temeljilo prav na njih in lastnih opažanjih učencev.

V Mojem planetu bomo objavili nekatere poskuse, drugi poskusi in informacije o Kresnički pa so objavljeni na spletni strani www.dmfa.si.

Ladja iz plastelina

4. in 5. razred/1. poskus

Pripomočki:

- posoda
- zobotrebec
- čajna žlička
- kovanci za 10 centov
- plastelin
- zrna fižola
- kapalka

V posodo nalij vodo do polovice.

2.

Z dlanmi oblikuj kroglico iz plastelina.

5.

Počasi in previdno положи ladjico na vodno gladino. Opaziš, da zdaj plastelin plava na vodni gladini.

3.

Kroglico spusti v posodo z vodo. Opaziš, da se kroglica potopi na dno posode.

4.

Plastelin vzemi iz vode in ga preoblikuj, tako da bo imel obliko ladjice (skodelice).

Razmisli, preizkusi, poišči, vprašaj ...

- Zakaj plastelin v obliki ladjice plava, v obliki krogle pa se potopi?
- Iz iste kroglice plastelina lahko oblikuješ ladjice različnih oblik. V različno oblikovane ladjice dodajaj zrna fižola, dokler se ne potopijo. Ali je največje število zrn fižola, ki jih ladjica lahko pelje, odvisno od oblike ladjice?
- Ali je največje število zrn fižola, ki jih ladjica lahko pelje, odvisno od količine plastelina, ki ga imaš na voljo za izdelavo ladjice?
- V plavajočo ladjico dodajaj kovance za 10 centov, dokler se ladjica ne potopi. Največ koliko kovancev za 10 centov lahko ladjica pelje, ne da bi se potopila?
- S pomočjo majhne čajne žličke dodajaj v plavajočo ladjico vodo. Največ koliko žličk vode lahko ladjica pelje, ne da bi se potopila?
- Z zobotrebcom naredi na dnu ladjice zelo majhno luknjico in ladjico ponovno počasi in previdno положи na vodno gladino. Če je luknjica zelo majhna, voda skozi njo ne vdre v ladjico. Če se to vseeno zgodi, poskusi zmanjšati luknjico ali oblikovati plitvejšo ladjico. Če so v vodi ali plastelinu sledovi detergenta za pomivanje posode, poskus ne bo uspel.
- Kaj se zgodi, če v luknjico, ki ne spusti vode v ladjico, z zgornje strani potisneš konico zobotrebca?
- Kaj se zgodi, če na luknjico, ki ne spusti vode v ladjico, z zgornje strani kaneš kapljico vode?

Tesno zlaganje riževih zrn

6. in 7. razred/1. poskus

Pripomočki:

- srednje velik kozarec za vlaganje
- nož od jedilnega pribora (nož naj bo približno tako velik, kot je višina kozarca)
- riž

OPOZORILO: Nož, ki ga pri poskusu uporabljaš, naj ne bo oster. Pri potiskanju in vlečenju noža pazi na svojo varnost.

Srednje velik kozarec za vlaganje napolni z rižem.

V riž potisni nož, ga premikaj sem in tja ter izvleci. Rezilo noža naj bo tako dolgo, da ga lahko v celoti potisneš v riž.

To ponavljaj in vsakič, ko se višina riža v kozarcu zniža, natresi vanj riž do vrha.

Po nekaj minutah opaziš, da je vse težje potiskati nož v riž, in ko ga poskusiš izvleči, dvigneš hkrati z nožem tudi kozarec z rižem.

Razmisli, preizkusi, poišči, vprašaj ...

- Kolikokrat si dodal riž v kozarec, preden se je višina riža ustalila?
- Zakaj se med poskusom višina riža v kozarcu niža?
- Kje še lahko opaziš podoben pojav?
- Poskusi še z drugimi zrnatimi živili (fižol, kaša, zdrob ...).
- Večji kozarec za vlaganje napolni s fižolom, nato po žlicah dodajaj riž in stresaj. Štej, koliko žlic riža gre še v posodo, čeprav je ta napolnjena s fižolom. Ko je posoda napolnjena s fižolom in rižem, po žlicah dodajaj zdrob in stresaj. Štej, koliko žlic zdroba gre še v posodo. Kako si to razlagaš? Kaj še lahko dodaš v »poln« kozarec?
- Zakaj posode s snovmi, ki so v manjših delcih, pri presipanju in shranjevanju pogosto stresamo?

UHU®

Blue Sky
Rio 2
BLU-RAY™ DVD
& DIGITALHD

OGLASNO SPOROČILO

Rio 2 © 2014 FOX. Non-contradict Visuals.

UHU® Lepi vse. Vedno.

Jesen nas vsako leto očara z obiljem dobrin na vrtu, njivi, v sadovnjaku in vinogradu. Obiramo pridelke in jih shranjujemo za dolge zimske mesece. Radodarnost narave se kaže tudi v gozdu in na travniku. Dozorijo kostanj in lešniki, poženejo gobe, šipkovi plodovi se obarvajo rdeče ... Težko se je upreti takšnemu vabilu in zato se jeseni na sprehod mnogi podajo s košarico.

Jesenska nabiranje

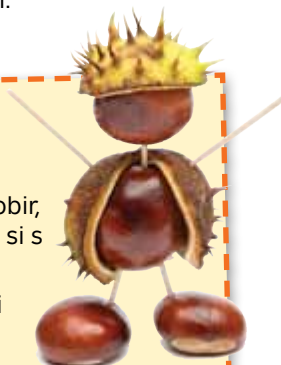

Tudi **divji kostanj** je zelo privlačen, a za ljudi žal ni užiten. Vseeno ga mnogi nabirajo, predvsem zaradi zdravih lastnosti: iz njega pripravljajo mazila, tinkture, obloge in kopeli, ki pomagajo proti bolečin in oteklim nogam ter krčnim žilam. Ker divji kostanj vsebuje veliko saponinov, so nekdanje uporabljali moko iz plodov kot sredstvo za pranje nežnih tkanin.

Na **pravem kostanju** dozori plodovi – kostanji. Zelo so okusni in hranljivi, saj so bogati s škrobom. Pravi kostanj je bil v preteklosti pomembno sadno drevo. Eno samo odraslo drevo v povprečju obrodi od 100 do 200 kg kostanja. Brskanje med odpadlim listjem pod kostanjevimi drevesi je prijetno opravilo, bezanje zrelih plodov iz ježic, ne da bi se zbodli, pa zabaven izziv.

Raziskuj

- Naribaj divji kostanj, pomecaj drobir, ki ga dobiš, z vodo, da se speni, in si s tem umij roke!
- Divji kostanj lahko uporabimo tudi kot naravni material za izdelavo smešnih možicev ali figuric živali. Naberimo še nekaj storžev, želoda in žira, vzemimo lepilo in zobotrebce ter se prepustimo domišljiji.

Veliko ljudi si jeseni popestri jedilnik **z gobami**, ki jih naberejo v naravi. Najbolj priljubljeni so zagotovo **jurčki**. Ker so nekatere vrste gob strupene, nabiramo le tiste, ki jih dobro poznamo. Za začetnike je najbolje, če se na sprehod odpravijo z izkušenim gobarjem.

Gobe so le manjši, nadzemni del glive – nenavadnega organizma, ki se v obliki nekakšnih niti razrašča v gozdnih tleh ali trhljem lesu. V gozdu imajo glive zelo pomembno vlogo razkrojevalcev.

Na Krasu jeseni dozori **brinove jagode**. Zrele jagode so temno modre in mesnate, lepo dišijo in imajo smolnat okus. Brin je iglavec: to, čemur pravimo brinova jagoda, je pravzaprav droben, omesenel storž. Brinove jagode nabirajo tako, da s palico tolčejo po brinovih vejah: zrele jagode padejo v podstavljeno rešeto, zelene pa ostanejo na grmu. Posušene brinove jagode uporabljajo za izdelavo žganja brinjevca ali kot začimbo za mesne jedi in omake.

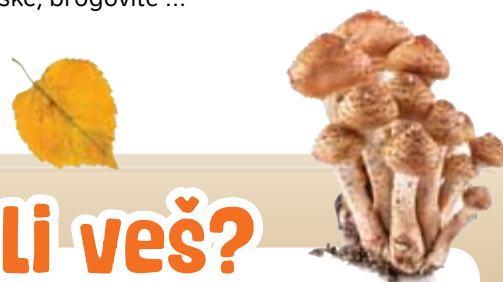
Leske najpogosteje rastejo na gozdnem robu ali posekah. Pozno pozimi pritegnejo pogled njihove dolge, rumene mačice, jeseni pa na vejah dozori plodovi – slastni **lešniki**. Odpadejo takoj, ko dozoriijo. Lešniki gredo v slast mnogim gozdnim živalim.

Jesen je pravi čas za nabiranje nekaterih vrst **zdravilnih zelišč**. Zeliščarji nabirajo regratove, baldrijanove in kolmeževe korenike, plodove gloga, brusnice, cvetoče poganjke jesenske vrese, timijan in številne druge zeli. Posušili jih bodo in iz njih pripravili čajne mešanice ter druge krepčilne in zdravilne pripravke. Tudi **šipek** dozori jeseni. Iz posušenih šipkovih plodov pripravljamo čaj, ki koristi zlasti v mrzlih dneh, ko nas mučijo prehladna obolenja.

Poleg gozdnih sadežev jeseni v naravi nabiramo tudi **jesenske šopke** iz barvitih javorjevih listov, ruja, nebin, rogoza, trdoleske, brogovite ...

Ali veš?

- Količina gozdnih sadežev, ki jih sme posameznik nabrati v gozdu, je omejena. Določa jo *Pravilnik o varstvu gozdov*. Za gobe in pravi kostanj je ta količina največ dva kilograma na dan.
- Lastnik gozda sme prepovedati nabiranje gozdnih dobrin v svojem gozdu, če se sam poklicno ukvarja z nabiranjem in prodajo gozdnih sadežev. Prepoved mora biti jasno označena na dostopih v gozd.

Baobab je orjaško drevo, ki je razširjeno v tropski in subtropski Afriki, najdemo pa ga tudi na Madagaskarju in v Avstraliji. Ime opičji kruhovec naj bi dobil predvsem zato, ker ga imajo opice zelo rade na svojem jedilniku.

Obrnjeno na glavo

To drevo je popolnoma drugačno od večine drugih dreves. Videti je kot na glavo obrnjeno. Njegova krošnja ima namreč obliko korenin, kar velja predvsem med sušnim obdobjem, ko je baobab brez listja.

Staro in mogočno drevo

Baobabi rastejo v kamnitih strugah ali na peščenih ravninah. Je drevo z največjim obsegom debla v Afriki, saj ta meri tudi do 25 m. Z okoli 25 m višine pa ni najvišje drevo v Afriki. Baobab je trdoživ in odporen in doseže starost več kot 1000, nekatera drevesa celo do 2000 let! Drevesa so zelo trpežna in preživijo tudi najhujše razmere. Če niso res popolnoma uničena, po popravljeni škodi znova zrastejo.

AOBAB

ali opičji kruhovec

Super sadež

Temno zelen do rjav sadež je dolg do 30 cm, tehta nekaj kilogramov in je v obliki kapsule. Sadež je trd in pokrit s kosmato lupino, ki ga varuje pred škodljivci. Znotraj sadeža je mokasto kiselkasto meso s številnimi semeni. Mehka bela semena so bogata z vitamini in minerali in zelo okusna. Sčasoma, ko se sadež na drevesu posuši, tudi odpade. Sezona obiranja se začne decembra in traja do začetka deževne dobe v aprilu. Sadež ima visoko vsebnost vitamina C, ki je močan antioksidant, ter vitaminov B3 in B2, ki sta pomembna za rast in obnovo živčnega sistema. Ima dvakrat več kalcija kot mleko, linolno kislino, kalij, magnezij in druge minerale.

Drevo življenja

Baobabovo deblo ne tvori letnic kot običajna drevesa. Debelo in gladko lubje je svetlo sive barve. Njegov les je mehak. V notranjosti je gobaste strukture, zato je sposoben zbirati ogromne količine vode. Deluje kot nekakšna velikanska goba. Ob monsunkem deževju se deblo napije vode in jo shrani za sušno obdobje. Takrat je pomemben vir vode za ljudi in mnoge živali.

Vsestranskost kruhovca

Poleg sadeža uporabljajo tudi lubje in korenine, iz katerih pridelujejo naravna zdravila. Lubje in korenine uporabljajo tudi za izdelavo vrvi in tkanin. V Afriki s kruhovcem zdravijo rahitis, diarejo in grižo. Iz mladih posušenih listov delajo moko. Uživajo tudi v prahu, iz katerega pripravljajo napitke. Iz njegovega mehkega lesa pa izdelujejo pohištvo in kanuje.

Listopadno drevo

To orjaško drevo spada v družino Bombacaceae, ki so listopadna drevesa. Baobab ali opičji kruhovec (*Adansonia digitata*) odvrže svoje liste med dolgim sušnim obdobjem, proti koncu tega obdobja pa jih ponovno požene in tudi zacveti. To je znak, da se približuje deževno obdobje, ki traja od tri do štiri mesece. Tamkajšnji prebivalci zato baobabu včasih pravijo kar koledarsko drevo. Listi so dlanasto sestavljeni iz 5 do 7 lističev. Cvetovi so veliki in bele, rumene do oranžne barve ter visijo na pol metra dolgem peclju. Močan, malo osladen vonj po melonah privablja plodojede netopirje, ki cvetove oprašijo. Razvijejo se v velike okrogle ali ovalne plodove oziroma sadeže.

Ali veš?

- O kruhovcih piše tudi v knjigi **Mali princ** pisatelja Antoina de Saint-Exupéryja. Poznaš zgodbo o malem dečku, ki je živel na malem planetu v veselju? Eno izmed dečkovih opravil je bilo izkopavanje mladih kruhovcev. Če bi jih pozabil izkopati, bi ogromna drevesa z debelimi koreninami popolnoma zarasla planet ...
- **Baobab** tradicionalno uživajo afriške ženske med nosečnostjo in kot dodatek k prehrani dojenčka.
- Kruhovec uporabljajo tudi v **kozmetiki**. Vsebujejo ga hranilne maske za obraz, kreme proti gubam in kreme, ki ščitijo pred soncem.

VIKINGI

Ljudje iz zaliva

Vikingi so bili **nordijsko ljudstvo**, ki je od 8. do 11. stoletja poseljevalo skandinavske dežele Norveško, Švedsko in Dansko. Bili so kmetje, neustrašni bojovníki in odlični pomorščaki. Manj rodovitna skandinavska zemlja ni mogla preživeti vsega prebivalstva, zato so se začeli ukvarjati s trgovino. To jih je prisililo h gradnji ladij in postali so **najboljši ladjedelci in pomorščaki tistega časa**. Ladje so uporabljali tudi za roparske pohode. Plenili so vasi po obalah Skandinavije in Britanskega otočja ter drugih delih Evrope. Kradli so konje in hrano, ropali zaklade in postali strah in trepet Evrope.

Take so bile tradicionalne vikinške hiške.

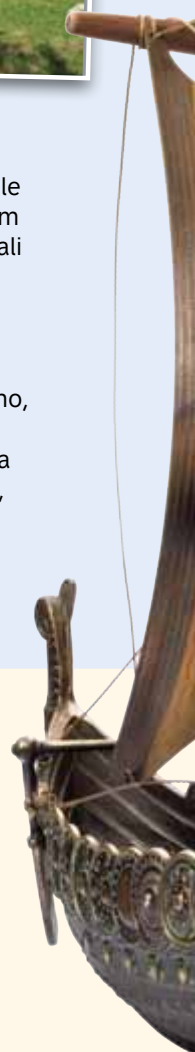
Kako so živeli

Vikingi so živeli v majhnih vaseh. Hiše so gradili iz lesa, protja in ilovice, pokrite so bile **s slamnato streho** in imele le eno sobo. Sredi hiše je bilo ognjišče, kjer so kuhali, dim pa je uhajal skozi odprtine pod slemenom. Spali so na lesenih posteljah in se pokrivali s kožuhi. V pustih in mrzlih severnih krajih so **pasli živino ter lovili ribe in tjunlje**.

Vse, kar je potrebovala družina, so pridelali na kmetiji. Poleg kmetovanja so se ukvarjali s trgovino, ladjedelništvom in obrtjo, zlasti s kovaštvom in rezbarstvom. Vikinška družba je bila razdeljena na sužnje, svobodne ljudi in poglavarje.

Pomorščaki, ki so prehiteli kompas

Vikingi so imeli močno ladjevje in bili odlični pomorščaki. **Vikinške bojne ladje, imenovane drakar**, so bile narejene iz hrastovega ali borovega lesa in so imele platneno jadro štirikotne oblike. Poleg jadra so jih poganjali še veslači. **Premec ladje je krasila zmajeva glava**, ki je po starih nordijskih verovanjih odganjala zle duhove. Vikinške hitre in okretne ladje so bile primerne za dolge plovbe. Vikingi so **prepluli Atlantski ocean še pred izumom kompasa**. Neustrašni mornarji so se orientirali po soncu, zvezdah in morskih tokovih.

Starodavne legende o vikinških pomorščakih pripovedujejo, da so pluli po morju s pomočjo **skrivnostnih sončnih kamnov**. Strokovnjaki ugotavljajo, da so Vikingi uporabljali posebne kristale, ki lomijo svetlobo – nekakšen optični kompas. Z njimi so lahko poiskali lego sonca tudi skozi goste oblake.

V danskem mestu Aarhus vsako leto v avgustu priredijo Svetovni zbor Vikingov.

Vikinški bojovníki so se **bojevali z meči in bojnimi sekirami**, uporabljali pa so tudi **sulice, loke in puščice**. Imeli so **lesene ščite**, včasih tudi oklep, narejen iz več plasti debele živalske kože. Poglavarji so nosili **kovinske čelade z živalskima rogovoma**.

Prvi deželi, ki sta občutili vikinško pest, sta bili Anglija in Irska. Že v 8. stoletju so Vikingi pristali na Shetlandskem otočju in poselili Islandijo. Leta 985 je **vikinški poglavar Erik Rdeči** ustanovil kolonijo na Grenlandiji. Pozneje so Vikingi zavzeli še dele Francije, Nemčije in Italije, pripluli so na skrajni zahod Evrope in plenili po Portugalski in Španiji. Prek Baltika so se podali tudi na vzhod in od tam po plovnih rekah v osrčje vzhodne Evrope vse do Črnega morja. Okoli leta 1000 so pripluli do polotoka Labrador na severovzhodu Severne Amerike.

Odkrili so Ameriko

Vikingi so bili **prvi Evropejci, ki so odkrili Ameriko, in to več sto let pred Krištofom Kolumbom**. Vikinška doba se je končala leta 1066, ko jih je premagal **normanski vojvoda Viljem Osvajalec**. Tako je izginila ena najuspešnejših evropskih civilizacij.

Ali veš?

- Predniki Vikingov so bili Normani, ki so se na območje Skandinavije priselili iz severozahodne Evrope pred okoli 3000 leti.
- Beseda Viking izhaja iz stare nordijske besede vik, ki pomeni zaliv. Viking je človek, ki je prišel iz zaliva (fjorda).

Kraški rob

Med Krasom in Istro

Že večkrat smo se sprehodili po Krasu in po sosednji Istri. Ko se po avtocesti peljemo na morje, iz ene pokrajine v drugo vstopimo preko viadukta Črni Kal, s katerega prvič zagledamo morje. Meja med Krasom in Istro je vidna že od daleč. Imenuje se Kraški rob. Slovenci na italijanski strani meje mu pravijo Breg, na slovenski pa tudi Bržanija.

Kraški rob se najlepše vidi izpred cerkvice Sv. Trojice v Hrastovljah.

Ostra skalna meja

Nekoč smo se s Krasa proti morju spuščali po stari cesti, ki se je vila tik pod starim delom vasi **Črni Kal**, več kot kilometer dolg viadukt pa so odprli točno pred desetimi leti. Ko se vračate z morja, bodi pozoren na skalnato steno nad vasjo Črni Kal. To je **Kraški rob**.

Plezališče v Ospu

FOTOGRAFIJA: WWW.SLOVENIA.INFO (BOGDAN KLAČNIK)

Priljubljena plezališča

Kras je zgrajen iz vodoprepustnega apnenca, Istra pa iz fliša, ki ne prepušča vode. Zato pravimo, da sta pokrajini geološko povsem različni (geologija je veda o nastanku, razvoju in zgradbi Zemlje). Na Kraškem robu je kar 47 apnenčastih sten, ki jih radi obišejo tudi športni plezalci. Najbolj znani sta plezališči v **Ospu** in na **Črnem Kalu**.

Kraški rob se začne že nad Trstom in nadaljuje nad vašmi Socerb, Osp, Črni Kal, Podpeč in Zazid.

FOTOGRAFIJA: SHUTTERSTOCK

Naravno obzidje

Težko prehodni Kraški rob je bil nekakšna naravna utrdba in obrambna linija, so tam postavili že Rimljani. Ostanki srednjeveških utrdb so še danes vidni visoko nad Črnim Kalom in nad Podpečjo. Žal jih lahko občudujemo samo od daleč. Še danes pa je dobro ohranjen **grad Socerb**, kjer je restavracija. Z gradu imamo lep razgled na Tržaški zaliv, nekoliko nižje pa je Sveta jama, ki si jo lahko ogledamo vsako nedeljo ob 14. uri.

Ena najlepših razglednih točk na Kraškem robu je grad Socerb.

FOTOGRAFIJA: MATEJ ZAVAR

Veliko hiš na Kraškem robu propada, a nekatere so lepo obnovljene.

FOTOGRAFIJA: MATEJ ZALAR

Vasi na Kraškem robu in pod njim

Utrdbe so zgradili na vrhu skalnih sten, vasi pa ob vodnih izvirih tik pod njimi. Prostora je tam malo in vasi so prislonjene ob skalnat breg. To je odmaknjen svet, kamor pride le malo turistov. V nekaterih krajih živi le peščica ljudi, Znanigrad pa je celo zapuščen. A prav zato je tako lepo. Še posebej pozno jeseni, ko je včasih celo topleje kot ob morju.

Najstarejša hiša v Sloveniji stoji na Črnem Kalu.

FOTOGRAFIJA: WWW.SLOVENIA.INFO

Najstarejša slovenska hiša

Na novejšo hišo prislonjena skromna zgradba sredi Črnega Kala slovi kot najstarejša slovenska hiša. Nad obokom je napis z letnico 1489, hišo pa naj bi postavila mojstra Andreas in Benco. Zato ji danes pravimo Benkova hiša. Zidana je iz velikih kamnitih blokov. Poleg kleti ima samo še dva prostora: v zgornjem nadstropju so živeli ljudje, v spodnjem pa je bil hlev in prostor za orodje.

Freske v hrastoveljski cerkvi je naslikal mojster Janez iz Kastva.

FOTOGRAFIJA: WWW.SLOVENIA.INFO (BOGDAN KLADNIK)

Ali veš?

- V Hrastovlje in v obzidano **cerkev Sv. Trojice** so se pred Turki zatekali okoliški prebivalci. Cerkev je po vsem svetu zaslovela po freskah, ki so danes stare več kot 500 let.
- Še posebej slavna je poslikava **Mrtvaški ples**, ki prikazuje ples okostnjakov in še živih ljudi, bogatih in revnih, ki plešejo skupaj.
- **Freska sporoča**, da niso pomembni barva kože, narodnost, niti premoženje.

VSE ZA ŠOLO

V MLADINSKI KNJIGI

-30 %

na šolske
potrebščine*

-10 %

na šolske torbe*

MOTIV GRAFITTI

MOTIV BUTTERFLY

MOTIV EMPIRE YELLOW

MOTIV DOODLE

NAHRBTNIK NA KOLESIH ROLLER

na voljo 6 različnih motivov

redna cena: ~~85 €~~

cena za vas: **76,50 €**

NAHRBTNIK LAESSIG

na voljo 8 različnih motivov

redna cena: ~~54,90 €~~

cena za vas: **38,43 €**

Mladinska knjiga
TRGOVINA

EMKA.SI

*30 % popusta velja za posebej označene šolske potrebščine. 10 % popusta velja za šolske torbe in nahrbtnike razen za blagovno znamko Dakine. Ponudba velja do 15. 9. 2014 oz. do prodaje zalog/razdelitve daril.

fotografija
meseca

Fotografija para afriških slonov je bila posneta v narodnem parku Amboseli v Keniji. Ti mogočni rastlinojedci so najtežje kopenske živali na svetu in spadajo v red trobčarjev.

Na vprašanja odgovarja
Maja Stopar, dr. vet. med.

Dragi dr. Vetko!

Če mački rahlo postrizeš kremplje,
ali potem težje lovi?

Urška, 8 let

Urška, verjetno te tile mački krempeljci motijo predvsem zato, ker večkrat pustijo sledi na tvoji koži. Res so lahko ostri. Če boš krempeljce le malo prirezala – samo odščipnila špičasto konico –, ne bo hudega, čeprav je mačka pravi lovec. Če pa bi jih res precej skrajšala, bi lahko imela muca težave predvsem pri plezanju in drugih zapletenih gibalnih tehnikah, ki so mačkom tako ljube. Najbolje, da **krempeljce skrajša veterinar**, pa bo vse dobro. To je kar natančno opravilo, ki zahteva spretnost in prakso, pa tudi mirnega mačka! Prav tako je treba vedeti, koliko se jih sploh sme odrezati, pa še prave klešče je treba imeti. Če nisi še nikoli delala tega, je res bolje, da to prepustiš strokovnjaku. Je pa tudi res, da hitro zrastejo nazaj.

Dragi dr. Vetko!

Na cesti sem našla majhnega mucka. Kako naj skrbim za njega, obletavajo ga muhe. Kaj je narobe z njim, s čim naj ga hranim? Upam, da objaviš moje sporočilo.

Sarči, 12 let

Seveda si kot zaskrbljena deklica med čakanjem na odgovor že poskrbela, da je mucek čist, da ga ne obletavajo več muhe in da je sit. Še dobro, da so na svetu tako skrbni otroci, kot si ti, ki jim ni vseeno, kaj se dogaja z živalmi okoli nas. Z njim verjetno ni nič narobe, le tako majcen je in ne bogljen in verjetno se je njegovi mami zgodilo kaj hudega, da ne poskrbi zanj. Si pogledala, če ni morda le zašel iz gnezda in ga njegova mamica zdaj išče? Prav daleč sam ni mogel priti. Lahko pa ga je tudi kak človek namenoma odvrigel. Sicer nisi napisala, kako zelo majcen je mucek, predvidevam pa, da nima več kot teden ali dva. Muhe ga najbrž obletavajo, ker je umazan, pokakan in polulan, zato je najpomembneje, da se ga umije (kar si verjetno že storila). Upam, da ima mali muc dovolj močan sesalni refleks, da nimaš preveč težav s hranjenjem. Hraniti ga moraš z mačjim mlečnim nadomestkom, če je še zelo majcen (dobiš ga pri veterinarju), in po posebni steklenički. Pravzaprav bo najbolje, če **malčka čim prej odneseš k veterinarju, da ti bo povedal, v kakšnem stanju je (morda je celo kaj poškodovan)**, koliko je star ter kako ga pravilno hraniti, da bo zrasel v velikega mačkona. Naslednjih nekaj mesecev boš prevzela vlogo njegove mame in imela z njim kar nekaj dela! A verjemi, vse bo poplačano, ko bo zrasel v pravega mačjega lepota, večno hvaležnega, da si mu rešila življenje.

Dragi Dr. vetko!

Pišem ti že tretjič in upam, da mi boš odgovoril. Imam tri vprašanja o skobčevkah, ki jih imam doma. Ali imajo ptički v kljunčku slino? Zakaj moja papiga odpira kljunček na stežaj? Ali samo zeha, ali je kaj hujšega? Prosim, odgovori!
Manca, 11 let

Skobčevke imajo v kljunčku tudi slino. Vem, da je to kar težko verjeti, saj sta videti jezik in kljunček precej suha. Slin-ske žleze namreč niso tako kot pri nas razporejene po vsej ustni votlini, ampak so bolj zadaj, globlje v notranjosti in prednji del, ki ga vidiš ti, je precej suh. **To, da je kljunček na stežaj odprt, pa je vedno znak, da se nekaj dogaja.** Najpreprosteje je, da je ptica vroče in se z odprtim kljunčkom hladi. Ali je kletka v prostoru, ki se precej segreje? Morda je kletka pri oknu in nanjo posije sonce? To je za skobčevko lahko že preveč. Poskrbi, da bodo njene življenjske razmere primerne. Mogoče je pojedla kak večji zalogaj, zdaj pa si z dvignjeno glavo in odprtim kljunčkom prizadeva, da bi porinila zalogaj po prebavni cevi naprej. Vsekakor je tako vedenje lahko posledica bolezenskega dogajanja. Ali skobčevka normalno je? Se vede običajno? Si pogledala, kakšen je kakec? Če se ti zdi, da se z njo nekaj dogaja, se odpravita na pregled k veterinarju. Ptice in druge živali, ki so v naravi pogost plen, zelo dolgo skrivajo znake bolezni (sicer so prej tarča plenilca), in ko se ti vendarle pojavijo v bolj jasni obliki, je bolezen pogosto že zelo napredovala. Raje zato hitro na pregled, pa bodo vse skrbi rešene.

Dragi dr.Vetko!

Zanima me, zakaj so beli levi tako skoraj izumrla vrsta in zelo redka? Tudi zakaj, če so tako lepi.

Lp. Katja, 12 let

Katja, to, da se zdijo lepi tebi, pomeni, da so lepi tudi drugim ljudem – tem, ki radi nosijo plašče s posebnimi vzorci in so zanje pripravljeni odšteti veliko denarja. Zato jih divji lovci tudi lovijo, saj imajo ogromne zasluge. V evoluciji je že tako, da v živalskem svetu (kjer je selekcijski pritisk predvsem človek), lepota ne pomeni nujno prednosti za preživetje. Žal je še danes tako. Pomisli na slonove okle, pa različne kožuhaste živali, katerih krzno je zelo cenjeno. Prav tako pa **ljudje vsak dan bolj posegamo v življenjski prostor živali in jih izpodrivamo.** Tudi to je razlog, da je nekaterih bolj redkih vrst vse manj.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na **moj.planet@mkz.si**. Če je objavljeno tvoje pismo, nam čim prej pošlji svoj naslov, da ti pošljemo nagrado!

Dr. Vetku lahko zastavite vprašanje tudi na spletnih straneh **www.mladinska.com/mojplanet**.

Več vprašanj in odgovorov dr. Vetka najdeš tudi na spletnih straneh: **www.mladinska.com/mojplanet/drvetko**

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Iščemo zgodbe turizma

Bi se podali v Alpe, v kraljestvo Zlatoroga? Ali pa iskali solni cvet na Primorskem? Vas bo zvalilo podzemlje med zmajev mladiče? Ali nas boste povezali z ljudmi, ki presegajo meje?

Vabimo na 29. festival Turizmu pomaga lastna glava

V sodelovanju s **Turistično zvezo Slovenije** iščemo zgodbe o vašem kraju, ki temeljijo na legendah, mitih, ljudskih pripovedkah, naravnih danostih, zgodovinskih osebnostih ... take zgodbe, ki jih lahko tudi v resnici doživimo, ki imajo svojo lokacijo, junake in niso dolgočasne. Da boste lažje izbrali in pripravili svojo temo, vam odslej tudi v Mojem planetu pripravljamo vrsto namigov.

Več o tekmovanju lahko izveste na spletni strani
<http://www.turisticna-zveza.si/>

TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

O zelo nenavadni jami in coprnica

»Ako je pošten rodoljub dolžan časti svoje domovine v vseh potrebnih primerih kri in življenje, ji je dolžan v prav nič manjši meri služiti s peresom, da v svetu pri vsaki priložnosti zaslovi.«

Tako je v uvodnem posvetilu Slave Vojvodine Kranjske zapisal **Janez Vajkard Valvasor**, prvi veliki proučevalec Slovenije. V drugi polovici 17. stol. je veliko potoval in opisoval Kranjsko deželo. Leta 1687 je bil izvoljen celo za člana angleške Kraljeve družbe v Londonu, a kljub poznavanju številnih znanosti so ga očarala in vznemirjala tudi razna ljudska izročila in verovanja iz tistega časa. Zato ni nenavadno, da se je k opisu Cerkniškega jezera prikradla zgodbica o čarovnicah na Slivnici.

Valvasor je iz jame pod vrhom Slivnice, iz katere se »pokadi«, kadar je vreme deževno in zrak vlažen, naredil **mit o coprnica**. Vsako leto ga obudijo na pustnem karnevalu v Cerknici.

Cerkniško jezero,
v ozadju Slivnica

HA HA HA,
HE HE HE,
HI HI HI

»Na drugi strani jezera se dviga gora Slivnica, na kateri je luknja, ki dela nevihto /.../ Na vrhu imajo coprnice, vešče in grdobe svoje plese in sestanke. /.../ Sploh je pokrajina tam okrog s coprnici dovolj založena. Zato jim tam često precej zakurijo in jih mnogo sežgo, tako da pride včasih tod na grmado v enem letu več coprnice, kakor jih je v deželi od pamtiveka sedlo na skladovnico in bilo upepeljenih.«

ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

In zdaj, poišči svojo zgodbo

Da bo tvoja zgodba nekaj posebnega in bo prepričala **hudo komisijo**, se bo treba najprej odločiti za glavni motiv zgodbe! Zaradi zgodbe o coprnicih je postala tudi majhna jama pod Slivnico zelo zanimiva, kajne?

- Izberi si kraj ali kak pojav, ki ti je všeč.
- S čim se ljudje preživljajo v tem kraju?
- Kaj je posebnega v naravi (nadmorska višina, podnebje, kamnine, prst in rastlinstvo ...)?
- Ali je preteklost zaznamoval kak izjemen dogodek?
- So prebivalci ponosni na kako ljudsko izročilo?

Namig: Če vsaj en odgovor izstopa, si našel zgodbo!

Ali veš?

- Večino **podatkov** dobimo v družinskih, krajevnih, šolskih idr. kronikah, leksikonih, turističnih prospektih, vodnikih in zemljevidih.
- Na **spletnih straneh** je treba najti sveže in točne podatke.
- Zanimivo je primerjati **stare razglednice** z današnjimi fotografijami.
- Tudi (naj)starejši **krajani** vedo marsikatero zgodbo iz svojega otroštva.

Franci Novak in Senja Požar
Moj planet v sodelovanju s Turistično zvezo Slovenije

rekorderji iz
živalskega vrta

Da so sloni največje kopenske živali, je splošno znano, manj znano pa je, da so nosilci še nekaterih drugih rekordov. A pri rekordih je treba biti natančen.

AFRIŠKI SLON

najtežja kopenska žival

Najtežji

Afriški sloni so res najtežje kopenske živali, niso pa tudi najvišje. S štirimi metri plečne višine veljajo za drugo najvišjo kopensko štirinožno žival. Nosilec rekorda je samec afriškega slona, ki naj bi tehtal kar 13,5 t in dosegel 4 m plečne višine, v povprečju pa sloni tehtajo pol manj in so kar meter nižji.

Največji zobje

Rekord imajo tudi v kategoriji največjega zoba. **Okli samec** zrastejo vsako leto za 7 cm, lahko zrastejo do dolžine 3 m in **tehtajo do 900 kg**. Čeprav se zdijo ovira, so nadvse uporabni. Sloni z njimi kopljejo v podlago, da pridejo do korenin, mineralov in vode, katere pretakanje so sposobni slišati pod površjem. Z njimi tudi lupijo lubje in jih uporabijo kot viličar vilice, kadar naletijo na ovire in podrto drevje, le redko pa se z njimi tudi spopadajo. Sicer pa imajo za prehranjevanje sloni v vsaki čeljusti le še **en sam zob velikosti opeke, ki tehta 2,3 kg** in se lahko šestkrat zamenja. Ko izrabijo zadnji zob, kar se navadno zgodi v starosti 70 let, poginejo. Najstarejši slon je dočakal 82 let. Zanimivo je tudi to, da novi zobje ne izraščajo pod prejšnjimi, pač pa iz notranjosti ustne votline potiskajo prejšnji zob navzven.

Edinstven trobec

Sloni imajo tudi nadvse vsestranski in poseben trobec (in ne rilec!). To je nos, zrašččen z zgornjo ustnico, ki tvori edinstven izrastek v živalskem svetu, ki je mnogo več kot nos. Čeprav ne vsebuje ne kosti niti hrustanca, temveč le krepko mišičevje, je zelo močen. Na koncu trobca imajo azijski sloni po enega in afriški sloni po dva prstu podobna izrastka. Ti izrastki so zelo dobro oživčeni, zato so vsestransko čutilo: z njimi lahko tipajo, prijemajo, nadzirajo temperaturo mladička ali pa poslušajo tresljaje podlage. **Trobec je glavna dihalna pot, obenem pa tudi organ za tvorbo glasov in sporazumevanje.** Nadvse uporaben pa je tudi med plavanjem kot dihalka, kot prha ali slamica za srkanje vode, saj sloni z usti ne morejo doseči tal. A pozor! Sloni vodo vedno izbrizgajo v usta in je ne pijejo skozi trobec.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Rekorderji v sporazumevanju na daljavo

Zvoke tako nizkih frekvenc, da jih ljudje ne slišimo, proizvedejo s trobcom, usti in želodcem. Eni valovi se širijo po zraku, drugi pa kot mini potresni valovi po tleh. **Zračno valovanje slišijo približno 10 km daleč, tresljaje tal zaznavajo celo iz daljave 30 km.** Tvojega kričanja pa se ne sliši niti nekaj kilometrov, če se še tako dereš! In da je stvar še bolj presenetljiva – vse bolj se zdi, da so stopala slonov najmanj tako pomembna za zaznavanje tresljajev kot njihova ušesa. Menda naj bi tudi ljudje, ko smo bili še bosonogi in smo živeli v tišjem svetu, več slišali z nogami kot danes.

Rekordno počasni v razmnoževanju

Sloni se od vseh živali najbolj počasi razmnožujejo. Spolno dozori pri petnajstih letih, mladiče pa kotijo le vsaka štiri leta. **22 mesecev traja brejost, dve leti pa mladiče dojijo.** Daljšo nosečnost, ki traja 2–3 leta, imajo le še planinski močeradi in dve vrsti morskih psov, vendar ustvarijo v vsem življenju več potomcev. Sloni imajo v svojem življenju lahko le okoli šest mladičev. In nisem se zmotila – ljudje imamo res v povprečju le dva potomca na par, a le zato, ker lahko o tem svobodno odločamo. Sicer je največje število otrok ene človeške mame 69!

Ali veš?

- Sloni 16 ur na dan jedo in le 2,5 ure na dan spijo. Manj spijo le še žirafe. Vsak dan pojedjo od 70 do 150 kg hrane in popijejo prav toliko litrov vode.
- Na močvirne predele hodijo, ko se jim obrabijo zobje in potrebujejo mehkejšo hrano, ki jo najdejo predvsem tam.

V ZOO Ljubljana si lahko ogledaš azijsko slonico Gango. Res ni predstavica najtežje kopenske vrste živali, velja pa za najstarejšo žival v ZOO Ljubljana. Rekord si deli s šimpanzinjo Mojco. Letos 15. decembra bosta praznovali okroglih 40 let.

ZOO
LJUBLJANA

NAPISALA: NELI KODRIČ FILIPIČ, NARISAL: DAMIJAN STEPANČIČ

Pred rojstvom

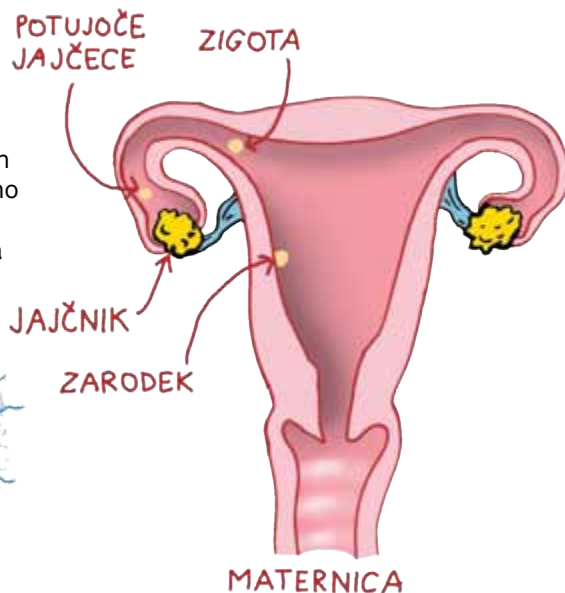
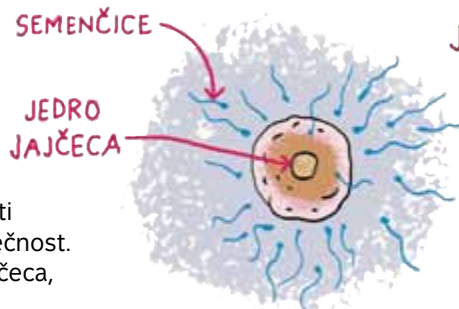
Le kaj smo bili, preden smo se rodili?

Žensko jajčece ali moška semenčica? Ali oboje?

Oplođitev

Človekovo življenje se začne z združitvijo jajčeca s semenčico. Moški pri spolnem odnosu podari ženski od 200 do 400 milijonov semenčic. Od teh milijonov le nekaterim uspe doseči jajcevod, kjer enkrat na mesec čaka eno zrelo jajčece. Semenčice proti jajčecu plavajo v semenski tekočini. Ko ena izmed semenčic prodre v jajčece, se opna jajčeca tesno zapre. Semenčica izgubi repček, s katerim se je poganjala proti jajčecu.

S semenčico oplojenemu jajčecu pravimo **zigota**. Med potovanjem proti maternici se zigota začne deliti in po več delitvah iz nje nastane gruča celic. Če se tej gručici po nekaj dneh uspe ugnездiti v maternično steno, se začne nosečnost. Bitje, ki se razvije iz oplojenega jajčeca, imenujemo **zarodek**.

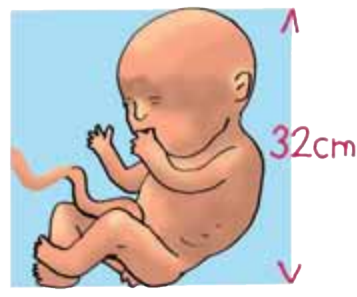
5 TEDNOV

7 TEDNOV

9 TEDNOV

6 MESECEV

Prvih 12 tednov

Kot zarodki smo takoj vzpostavili povezavo z mamo. Nekaj celic smo namenili za posteljico, nekaj za popkovnico in nekaj za opne, ki so nas ščitile. V šestem tednu smo že razvili preproste možgančke, hrbtenjačo in živčevje. Merili smo celih šest milimetrov in razvilo se nam je srce, ki je začelo samostojno utripati. Pognale so okončine. V sedmem tednu smo dosegli že skoraj velikost centimetra in pol. Glavo smo držali nagnjeno naprej. Na njej se nam je začel izrisovati obraz, na izrastlinah nog in rok pa smo že kazali zasnovo za prste.

Takole se vidi plod z ultrazvokom.

Plod

Po osmih tednih rasti so nas začeli imenovati **plod** ali po grško: **fetus**. Do osmega tedna smo razvili vse notranje organe. Dobili smo obraz z noskom, nosnicami, usti in v njih jezik. Prste na rokah in nogah nam je krasila plavalna kožica in začeli smo se premikati. Večina mamic v tem obdobju tega še ni čutila. Pri velikosti šestih centimetrov smo začeli že sesati in požirati. Ko smo preživeli dvanajst tednov, smo si oddahnili, saj so po tem času največje nevarnosti za plod mimo.

Od 12. do 24. tedna

Hu, oblikovali smo nohte, začeli smo sesati palec in okoli dvajsetega tedna smo se začeli premikati tako močno, da nas je mama začutila. Začela se je pogovarjati in igrati z nami. Predvajala nam je Mozarta in nam zapela nežno ljudsko pesem, mi pa smo ob glasbi razvili okušanje in se takoj odločili za sladko, ne za grenko. V tem času smo dosegli dolžino sedemnajst centimetrov in pol. Razmerja med glavo, trupom in udi so postala podobna kot ob rojstvu.

Od 25. tedna do rojstva

V tem času smo močno nagubali možgane in, pametnejši, odprli oči. Mama je po našem brncanju vedela, kdaj spimo in kdaj bedimo. Poleg tega smo že tako močno kolcali, da je to tudi čutila in nam dala prvo lekcijo iz lepega obnašanja. Mi pa smo kolcali naprej in v tem času predvsem pridobivali podkožno maščobo. Postali smo pravi debeluščki, ki najbolj razgrajajo okoli 31. tedna. Potem pa ... potem pa nam je začelo v maminem trebuhu primanjkovati prostora. Približno okoli petintridesetega tedna smo se obrnili z glavo navzdol in začeli razmišljati o tem, da bo treba v svet. Okoli štiridesetega tedna svojega življenja se rodi večina dojenčkov.

Ali veš?

- Rastoči plod dobiva kisik in hranilne snovi preko posteljice, na katero je pripet s popkovnico.
- Zdravniki rast in razvoj ploda opazujejo z ultrazvokom, ki za plod ni škodljiv.
- Plod lula že od dvanajstega tedna.
- Plodovnica je bistra tekočina, v njej smo devet mesecev plavali, jo pili, okušali in se v njej varno gibali.

Za nekatere pravimo, da se obračajo po vetru – ne stojijo za svojim mnenjem, ampak enkrat glasno zagovarjajo neko stvar, drugič, ko se jim to bolj splača, pa se zavzemajo za nekaj popolnoma nasprotnega. Seveda je dobro, da o stvareh premislimo – in če se motimo, svoje mnenje tudi spremenimo. Kljub temu pa moramo lastno mnenje najprej sploh imeti. In če ga imamo, se moramo vseeno drugim znati tudi prilagajati. Kako dobro krmariš pri tem?

1. S prijatelji se na igrišču dogovarjate, kaj bi počeli.

- *** Raje imam igre z žogo. Če bo večina za kaj drugega, se bom pa prilagodil.
- * Tako sem počaščen, da sem del njihove družbe, da bom počel tisto, kar bodo izbrali oni.
- *** Jaz sem za košarko. Če oni ne bodo za, se lahko za mojo družbo obrišejo pod nosom.

2. Tebi se zdi najboljši nogometaš Götze, sošolci so pa za Messija.

- *** Vzkipim in furjavo zapustim prizorišče: »Če se vam zdi Messi boljši, nimate pojma o fuzbalu!«
- * Pred sošolci na glas razlagam, kako je Messi super, na tihem si pa mislim svoje.
- ** Povem, da se mi zdi Götze sicer boljši, ampak da tudi Messi ni od muh.

3. Zlobni sošolci razširijo govorico, da je tvoj prijatelj Janez zacopan v, recimo, Micko, ti pa veš, da je v Jožico.

- *** Nahrulim sošolce, da nimajo blage veze in da je Janez v Jožico.
- ** Mirno povem, da je to, v koga je Janez zaljubljen, popolnoma njegova stvar.
- * Pridružim se sošolcem pri zbadanju: Janez + Micka! Za piko na i napišem še kak grafit.

po vetru?

4. Vaša učiteljica ti je kar pri srcu, v razredu se pa razpase mnenje, da je zoprna.

- * Svoje mnenje zadržim zase in s sošolci družno pljuvam čeznjo.
- ** Ko udrihajo čeznjo, poskušam izpostaviti tudi kakšno njeno dobro lastnost.
- *** Začnem sveto vojno proti sošolcem in neham z njimi govoriti.

5. Med tvojimi sosedi je trop vrstnikov, ki se blagovolijo družiti samo z ljudmi, oblečenimi v priznane blagovne znamke, tebi pa za takšne ničevosti »dol visi«.

- * Da me ne bi zmerjali, vseeno letam naokrog v kakšnih uglednih cunjah, pa čeprav zanje spraskam skupaj zadnje cente.
- *** Sosome ozmerjam s puhloglavci in mlečnozobci in jih začnem ignorirati. Za nameček pred njimi še namerno paradiram v capah.
- ** Če so se pripravljene družiti z mano, čeprav nisem oblečen po njihovem okusu, prav. Sicer pa ne vem, zakaj bi rinil v tako družbo.

Barbara Jarc

Od 5 do 8 zvezdic

JADRO

Najbrž ti ni lahko. Tudi če imaš svoje mnenje, ga ne upaš izraziti in se raje podrejaš – in se tako kot jadro obračaja po vetru. A nas bolj skrbi to, da mogoče včasih svojega mnenja niti nimaš. Saj ne gre za to, da imamo svoje mnenje za edino zveličavno. Se pa bolje počutimo, če kdaj vsaj v mili obliki povemo, kaj si mislimo. Zreli ljudje to običajno spoštujejo.

Od 9 do 12 zvezdic

LES

Si takšen kot les – ima svojo obliko, a ga je mogoče tudi upogniti. Tudi ti imaš svoje mnenje, a ga drugim ne vsiljuješ. Jasno ti je, da ima lahko nekdo, ki misli drugače kot ti, tudi prav. Pripravljen si mu prisluhniti in mu priti naproti. Pohvalno! To pomeni, da se poznaš, da veš, kaj ti je všeč in kaj ne, in da znaš to tudi umirjeno povedati. Spoštovanja vredno!

Od 13 do 15 zvezdic

SIDRO

Tvoje mnenje je tako močno, kot bi koga usekal s kolom po glavi. No, kol je lešen, a če bi te primerjali z delom jadrnice, nisi les (glej drugi odgovor pri rezultatih), ampak pravo sidro. Vztrajaš pri svojem prav, čeprav pri tem vse povožiš – in to celo, kadar se motiš. To pa ni ravno pohvalno. Ne samo to, večkrat ti je tudi v lastno škodo. Poskusi to malo omiliti!

Živalska križanka

8

Kar polovica besed v križanki so imena živali.
Večina od njih živi v vodi ali ob njej.

4

6

			1	ZAPREKA NA TEKAŠKI STEZI	SREDINA BESEDE OŠLA	ŽITO ZA ODLIČNE ZGANCE, KRUH ALI SLADICE	2
	5	3					
		4					
6							VZDEVEK ZA OČETA
KRISTINA BRENNK							
VSAKA PTICA IMA DVE					ENA, ... TRI		
7					SLIKA ALI KIP GOLEGA TELESA		
8					SESTAVIL JOŽE PETELIN	ENAKI ČRKI	

Sestavil: Jože Petelin

2

5

3

1

Iskano žival iz obarvanega polja napiši na dopisnico in jo pošlji najpozneje **do 30. septembra 2014** na naslov: **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov. Med pravnimi odgovori bomo izžrebali **dva nagrajenca**, ki bosta prejela **knjigo iz zbirke Kapitan Gatnik**. Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

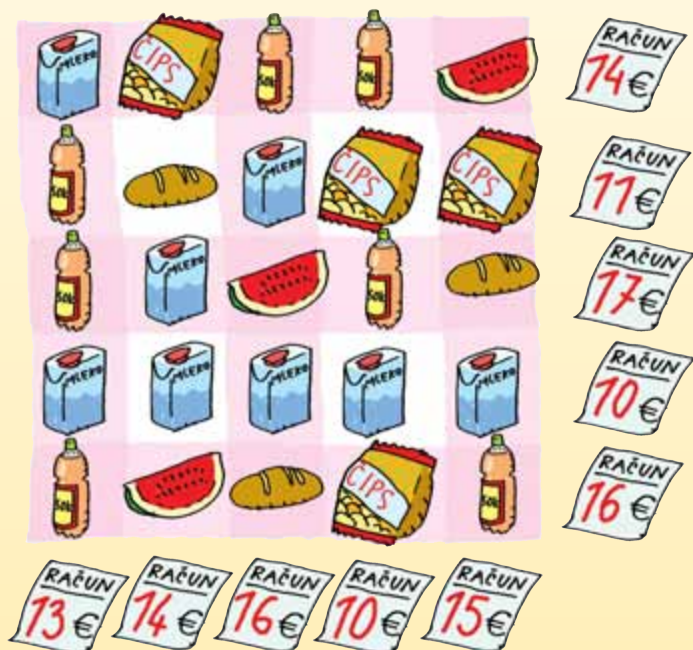
Imeni nagrajencev bosta objavljeni na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v oktobrski številki Mojega planeta.

Odbita naloga

Nakup

V vsaki vrsti in stolpcu so končni seštevki nakupov.
Ali lahko izračunaš, koliko stane posamezen izdelek?
Namig: začni z vrstico, kjer so enaki izdelki.

$$\begin{array}{lcl}
 \text{milk carton} & = & \text{€} \\
 \text{bread} & = & \text{€} \\
 \text{juice} & = & \text{€}
 \end{array}$$

ILUSTRACIJA: DAMIJAN STEPANČIČ

Damijan Stepančič

Rešitev: Mleko 2 €, lubenica 5 €, kruh 4 €, chips 1 €, sok 3 €.

ANGRY BIRDS GO!

GIROMAX®

www.giromaxint.com

www.facebook.com/AngryBirdsAlbumInSlicice

ALBUM IN SLIČICE

3,2,1, GO!

SLIČICE: 0,60 EUR
ALBUM: 1,99 EUR
(+ 8 NALEPK)

CENE VKLJUČUJEJO DDV.

OGLASNO SPOROČILO

ANGRY BIRDS™ GO!
© 2014
ROVIO ENTERTAINMENT LTD.
ALL RIGHTS RESERVED.
WWW.ANGRYBIRDS.COM

Veliko smo govorili o mačkah, psih, pa tudi kuncih, dihurjih in drugih živalih. Nismo pa omenjali prikupnih domačih živali, s katerimi si pogosto delimo dom. O njih vemo zelo malo. Preveri zanimivosti o treh simpatičnih glodavcih.

Jesensko glodanje

Samotar

To lastnost po navadi pripišemo nekaterim divjim živalim, ki živijo v naravi. Tokrat pa velja za **hrčka, malega glodavca**, ki se sicer navadi človekove družbe in pozornosti, večino časa pa rad izraža svojo praviloma samotarsko naravo. Poleg tega, da hrček rad obdrži svojo kletko zase, je zanimivo tudi to, da **večino dneva** pravzaprav **prespi**. Zvečer in ponoči se začnejo njegove živahne urice in prav je, da mu omogočimo temu primerno življenje.

HRČEK

je zelo urna žival in ko ne počiva, potrebuje veliko gibanja. Ker to v kletki ni mogoče, ga izpustimo v pospravljen oziroma primerno ograjen prostor, kjer se lahko varno in nemoteno igra ter raziskuje. Za razgibavanje v kletki – najboljše večnadstropni – hrčku priskrbimo zanimiv labirint iz dovolj velikih cevi in leseno kolo za tekanje.

Hrček je zaradi svojih **velikih oči in puhastega kožuščka zelo ljubka žival**. Vendar ne mara pestovanja, ljubkovanja oziroma pretiranega stika, zato **ni primerna žival za majhne otroke**. Strokovnjaki priporočajo, naj si hrčka omislijo najmanj 12 let stari otroci, ki so sposobni popolnoma sami skrbeti za njegovo prehrano, higieno in vzgojo.

Še ena zanimivost o hrčkih: **čeprav imajo velike oči, v resnici zelo slabo vidijo**. Imajo pa izjemno razvit voh in nadvse dobro slišijo, predvsem visoke tone. Prav zato se dobro počutijo v mirnem in tihem okolju.

Premer kolesa za hrčka mora imeti vsaj 20 cm, ena stran kolesa pa mora biti zaprta.

Družabnik

Ravno tako puhast, a veliko bolj navezan na človeka, je **morski prašiček**. Navezan pa ni le na svojega človeka, h kateremu se rad stisne, temveč tudi na svoje prijatelje. Prav zato je priporočljivo, da si dom delita dva morska prašička, ki se dobro razumeta.

MORSKI PRAŠIČEK

Ko se morski prašiček privadi na našo družbo, bo imel tudi veliko povedati. Naša naloga je, da se naučimo prepoznati in razumeti njegovo govorico – različne vrste cviljenja.

Morski prašiček ali budra zna tudi škrtati z zobmi, s čimer izraža nezadovoljstvo ali celo agresijo.

Kljub svoji družabni naravi so prašički precej **plašne živali**. Da imajo možnost umika v skrivališče, jim v dovolj veliko kletko namestimo posebno škatlo z vratci. Dobro je, da ima škatla na vsaki strani tudi odprtino oziroma okence, skozi katero prašiček pase svojo radovednost. Njegova kletka naj bo postavljena v čim bolj obljudenem prostoru, na primer v dnevni sobi, kjer bo prašiček v stiku z vsemi družinskimi člani veselo razvijal svoj značaj.

Repata radovednica

Podobno družabna kot morski prašiček je . Čeprav podgane pri veliko ljudeh izzovejo strah in odpor, gre za zelo nežne in inteligentne živali. Naučimo jih lahko marsičesa – od tega, da potrebo opravljajo v za to namenjenem kotičku, do različnih trikcev. Podgana pa se bo z nekaj vaje, podobno kot budra, naučila odzivati tudi na svoje ime.

PODGANA

Namestimo jo v kletko, najbolj pa bo vesela, če bo veliko časa preživela zunaj nje in v naši družbi. Najbolje se bo počutila, če si bo dom delila z drugo podgano.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Največ odpora med ljudmi povzroča podganji rep, saj ni prikupno puhast kot mačji. Podgane ga potrebujejo zato, da spretno plezajo.

Ali podgana grize? Zanj velja enako kot za hrčke in morske prašičke: če se dobro počuti in se z njo ukvarjamo vsak dan, ne. Vsekakor pa je dobro vedeti, da si bo osamljena in zdolgočasena podgana poiskala zabavo sama. Če v bližini najde nezaščiten kabel, smo lahko prepričani, da bo kmalu neuporaben.

Zdaj veš, kakšna je narava treh prikupnih glodavcev. Če ti je med branjem kateri od njih prirasel k srcu, se odpravi do knjižnice ali strokovnjaka za male živali in preveri, kakšen prostor, prehrano in nego zahteva ta živalca.

Vsi trije glodavci imajo razmeroma kratko življenjsko dobo, saj živijo le od dveh do pet let.

Nuša Ema Miklavc
Društvo za zaščito živali Ljubljana
www.dzzz.si

Milena Baisch

ANTON POD VODO

Počitnice v kampu z babi in dedijem se Antonu ne zdi-jo ravno najbolj kuljska stvar. V pravo katastrofo pa se spremenijo, ko odkrije še ogabno jezero, v katerem naj bi se kopal – niti prsta ne bi pomočil vanj! Bombice in skoki na glavo s pomola? Potem pa Anton spozna prijatelja prav posebne vrste in tako se začne počitniška pustolovščina, kakršne si ni predstavljal niti v svojih najdrznejših junaških sanjarijah ...

Za humorno knjigo Anton pod vodo je nemška pisateljica Milena Baisch (1976) leta 2011 prejela nemško nagrado za mladinsko književnost.

Jozua Douglas

POŠASTNI UČITELJ PLAVANJA

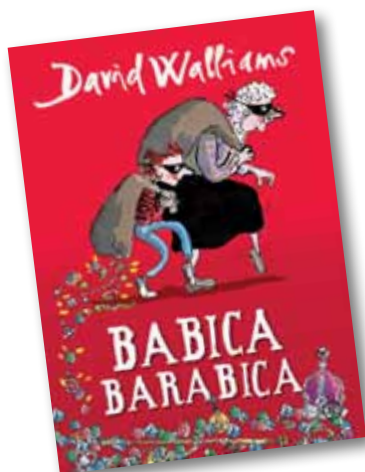
Lev je čisto običajen fant. Ni pretirano nadarjen, slabšega športnika od njega ni, plesal ne bi za nobeno ceno. In kadar nariše svojega očeta, so vsi prepričani, da je na risbi opica. A oče verjame vanj in mu večkrat reče, da bo nekoč slaven in se bo celo sredi džungle nekoč našel kdo, ki bo rekel: »Lev Sivec? Ja, seveda ga poznam.« Levu v resnici uspe, čeprav si njegov oče niti v sanjah ne bi mogel predstavljati, kako.

Za napeti in zabavni roman je nizozemski pisatelj Jozua Douglas (1977) leta 2013 prejel nagrado za najbolj priljubljeno knjigo med osnovnošolci nizozemske občine Zaanstad.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali **www.emka.si**

David Walliams

BABICA BARABICA

Bena starši vsak petek zvečer odpeljejo v varstvo k babici. Ampak Benova babica je taaaakooo dolgočasna. Kar naprej bi rada igrala črko na črko, televizija ji ne dela, Bena pa pošilja spat ob nenormalno zgodnji uri. In povrh še smrdi po zelju. In na ves glas spušča vetrove! Živa groza. Ampak Beno svoje babice v resnici sploh ne pozna. Pojma nima, kakšno skrivnost ima. In ko jo neki petkov večer po naključju odkrije, se znajde pred neverjetno pustolovščino ...

Priljubljeni britanski komik in pisatelj David Walliams je z Babico barabico osvojil sam vrh mednarodnih knjižnih lestvic, prevedli pa so jo že v več kot trideset jezikov. Z zabavnimi ilustracijami jo je popestril Tony Ross, ki je vdihnil podobo že Groznemu Gašperju.

Poišči:

ILLUSTRATION: VOOK

(ime in priimek)

(naslov in pošta)

(ime, priimek in starost otroka)

Podpis

55

Hooj, Moj planet!

ti si naj naj najboljša revija na svetu.
O živalih in naravi izvemo zelo veliko.
Pozdravi Vetrkota in tudi stripi so zelo dobri.
Všeč mi je bil članek o podvodnem svetu,
gepard in strip. Super so tudi posterji in Nušin
kotiček. Še naprej bodite tako fajn. Jaz imam
dve muci Kiko in Tigro. Lep pozdrav!

Naja, 11

Dragi Moj planet,

zelo imam rad naravo in živali. Veselim se
počitnic, ker gremo na morje in v Bohinj.
Prosim za poster islandskega konja. Pisal
sem Vetku, pa mi ni odgovoril.

Lepo se imej in še bodi dober naprej.

Luka, 9 let

Dragi Moj Planet,
Juljska št. je bila res zanimiva
Le od kod dobivate ideje?
Kdo ve... ☺. Načrt za tip je
bil nadvse domiseln. Nič manj
pa: moj test in Sive celice.

Poleg pohval imam pa tudi eno
vprašanje, ki me že že dva meseca.
Ko režemo čebulo zakaj
nas pečejo oči in tako rekoč
"jokamo". Napišite prosim članek
k o tem. V naprej hvala!

Sebastian, 10 let

Moj planet,

ti si najboljša revija na svetu. Super pišeš o
živalih in imaš dobre fotografije. Veliko izvem.
Všeč mi je bil orjaški kitovec, najraje pa imam
strip in posterje. Všeč mi je dr. Vetko in želim si
še več zanimivosti o živalih in nagradnih nalog.
Imamo mucka, zelo pa si želim psa.

Sandra, 10 let, iz Slovenj Gradca

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa objavljamo še več vaših pisem.

V reviji objavljena pisma, fotografije in druge prispevke bomo nagradili. Pošljite jih na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali moj.planet@mkz.si. Ne pozabite pripisati svojih podatkov. Če boste poslali svojo fotografijo, ne pozabite priložiti dovoljenja staršev ali drugih skrbnikov, da se strinjajo z objavo fotografije. **Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.**

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa lahko tudi **pišete dr. Vetku**, zastavite vprašanje, sporočite svoje mnenje ter glasujete za poster.

Hvala za vaša pisma,
pohvale in predloge,
ki jih tako pridno
pošiljate!

Novinarske delavnice **RADIA HUDO!**

Bi se radi preizkusili v vlogi radijskega novinarja in voditelja?

Želite izvedeti, kako nastaja scenarij za enourno oddajo Hudo!?

Morda vam je bližje montiranje posnetkov in bi se raje vživeli v delo tonskega mojstra?

Potem se hitro prijavite na novinarske delavnice Radia Hudo!, ki jih bo tudi v šolskem letu 2014/15 izvajala ekipa Programa za mlade Radia Slovenija.

Prijave zbiramo na hudo@rtvslo.si.

Oddaja Hudo! je na sporedu vsako soboto od 9.05 do 10.00 na Prvem programu Radia Slovenija.

PROPAGANDNO SPOROČILO

Prihodnji mesec v Mojem planetu

Nušin kotiček – konji

Berberi

Rekorderji iz živalskega vrta

Naslednja številka izide
15. oktobra.

Moj kviz

So trditve pravilne?
Kaj praviš?

Kviz po septembrski številki

- 1.** Samec in samica žlahtne papige se med seboj močno razlikujeta.

DRŽI **NE DRŽI**
- 2.** Matične celice uporabljajo pri zdravljenju hudih bolezni, kot je rak.

DRŽI **NE DRŽI**
- 3.** V Sloveniji je dovoljeno nabrati do 10 kg gob in kostanja na dan.

DRŽI **NE DRŽI**
- 4.** Baobab je posebna vrsta drevesa, na katerem raste bob.

DRŽI **NE DRŽI**
- 5.** Beseda Viking izhaja iz stare nordijske besede vik, ki pomeni zaliv.

DRŽI **NE DRŽI**
- 6.** Od tretjega meseca nosečnosti naprej dojenček v materinem trebuhu lula.

DRŽI **NE DRŽI**
- 7.** Afriški slon je najtežja kopenska žival na svetu.

DRŽI **NE DRŽI**
- 8.** Slonje samice so breje slabi dve leti.

DRŽI **NE DRŽI**
- 9.** Hrčki, podgane in morski prašički živijo tako dolgo kot ljudje.

DRŽI **NE DRŽI**
- 10.** Zelena žabica na naslovnici se imenuje zelenookica.

DRŽI **NE DRŽI**

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če nisi, polistaj po reviji Moj planet, ki jo imaš v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, september 2014, leto 10 • Na leto izide 12 številki. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Senja Požar • Urednica: Maja Bajželj • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek in Tomo Resnik • Lektorici: Vera Jakopič in Meta Brulec • Naslov uredništva: Moj planet, 1536 Ljubljana, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 14.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke za naročnike v šoli je 3,97 €, za individualne naročnike 4,16 €, v prosti prodaji 4,99 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 99,60 €. • DDV in poštnina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravčasno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • Naročanje revij: Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • Vodja službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • Oseba, odgovorna za oglaševalske vsebine: Martina Dolgan, vodja službe Marketing in oglasno trženje: Anja Klemenčič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 241 37 06 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Revijo sofinancirata Javna agencija za knjigo RS in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva. Izid publikacije je finančno podprla agencija ARRS iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

Naj te vodi domišljija.

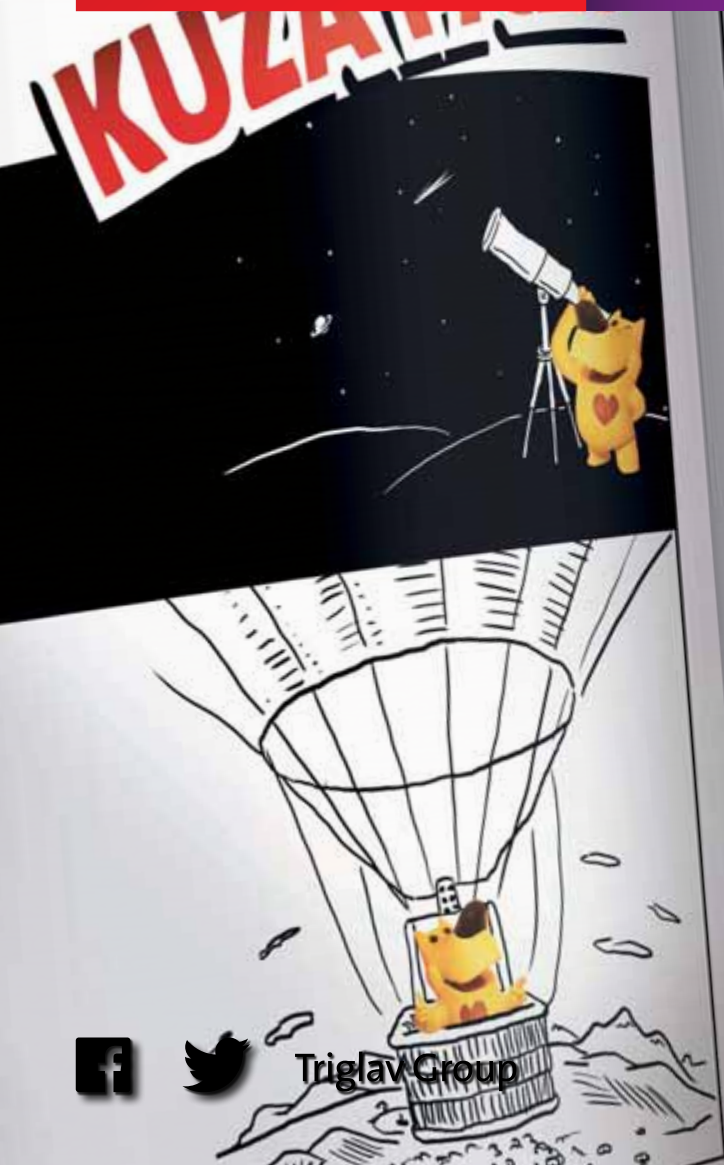
Nezgodno
zavarovanje
otrok in mladine

V sodelovanju z
ZPM Lj. Moste - Polje
smo omogočili
nakup delovnih
zvezkov za otroke iz
socialno ogroženih
družin.

Nezgoda

Za varnost
poskrbi
Kuža Pazi.

Triglav Group

TelekomSlovenije

IZBERI NOV MOBI!

Super **paketa Mobi**,
ki ti podarita kar **10 EUR**
dobroimetja na računu Mobi.

10€
BONUSA

Samsung
Galaxy Trend
Lite

168 €
S kartico SIM

10€
BONUSA

Samsung
E2200

48 €
S kartico SIM

Zgodbe, ki jih je vredno odkrivati.
www.telekom.si

Bonus 10 EUR velja za paketa Mobi Samsung Galaxy Trend Lite in Samsung E2200 in je v obliki prednaloženega dobroimetja na računu Mobi. Količina paketov Mobi je omejena. Telekom Slovenije si pridržuje pravico do sprememb cen in pogojev.

Cene so v EUR z DDV. Slike so simbolične. Za več informacij o paketih Mobi in ostalih storitvah Mobi obiščite www.telekom.si, Telekomov center, pooblaščen prodajno mesto ali pokličite 041 700 700 oz. 080 8000.